ISTORIA UNIVERSALĂ MODERNĂ

1642—1917

REVOLUȚIA BURGHEZĂ DIN ANGLIA (1642—1658)

Cel mai de seamă eveniment din istoria modernă a Angliei a fost revoluția burgheză.

Cauzele revoluției. Cauzele revoluției engleze au fost: economice, sociale și politice. În Anglia, la jumătatea veacului al XVII-lea, se dezvoltase mult economia capitalistă, adică industria, comerțul, băncile. Ele se aflau în stăpînirea burgheziei și a noii nobilimi, adică a nobilimii interesată în dezvoltarea capitalismului.

Stăpînind chiar și o parte din pămînturi, burghezia avea o putere economică mai mare decît vechea nobilime. Dar economia capitalistă nu se putea dezvolta din pricina numeroaselor impozite și restricții aplicate de reprezentanții feudalității (regele, vechea nobilime sau aristocrația, biserica). Puternică din punct de vedere economic, burghezia pretindea, cu tot mai multă energie, dreptul de a conduce țara. Nemulțumiți erau și țăranii, cărora li se luau mereu pămînturile și adesea erau lăsați pe drumuri. Agitațiile țăranilor se îmbinau cu ale burgheziei și făceau să crească nemulțumirea generală împotriva aristocrației și a regelui.

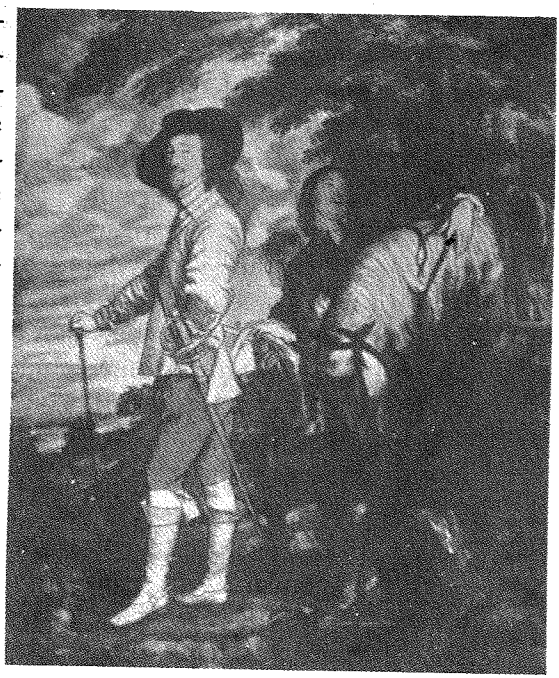

CAROL I STUART, în costum de mușchetar, pictură de Van Dyck.

În loc să acorde libertăți, regii din familia Stuart guvernau tot mai despotic. De pildă, regele *Carol I* a dizolvat Parlamentul (1629) și un-

sprezece ani a condus singur. El a angajat țara în războaie grele. Cheltuielile pentru războaie și pentru luxul de la curte au secătuit tezaurul. Ca să scoată banii necesari, regele a pus impozite noi. Populația a refuzat să le plătească. Atunci regele a convocat *Parlamentul* (1640) și i-a cerut să voteze impozitele. Reprezentanții burgheziei și ai noii nobilimi, care formau majoritatea în Parlament, s-au împotrivit voinței regelui, au anulat impozitele „ilegale", au judecat și condamnat la moarte oamenii politici care l-au ajutat pe Carol I să guverneze despotic.

Pentru că a funcționat 13 ani, în istoria Angliei, acest parlament s-a numit *Parlamentul cel lung.*

Războiul civil între Parlament și rege, formă specifică a desfășurării revoluției engleze. La începutul anului 1642, regele a dat ordin armatei să împrăștie cu forța Parlamentul, pentru că i se împotrivea și refuza să voteze impozitele. Dar mulțimea din Londra l-a apărat cu armele. Speriat, Carol I și aristocrația au părăsit capitala, s-au adăpostit în nordul Angliei și au mobilizat armata.

Ajutat de masele populare, Parlamentul a rămas stăpîn în Londra. În jurul lui s-au strîns burghezia și noua nobilime, care se ridicaseră împotriva guvernării tiranice a regelui și partizanilor săi. Așa s-a dezlănțuit un îndîrjit și lung război civil între Parlament și rege (1642—1649).

Printre cei mai înverșunați adversari ai regelui s-a ridicat *Oliver Cromwell.* Era un om dîrz, aspru, sever, necruțător cu dușmanii. În desfășurarea războiului s-a dovedit un excepțional organizator, un foarte bun general și un îndemînatic om politic.

Cu ajutorul lui Oliver Cromwell, Parlamentul a reorganizat armata, chemînd sub arme îndeosebi oameni de rînd: țărani, meșteșugari, sărăcime. Ofițerii au fost aleși dintre soldații cei mai vrednici. Așa s-a format *Armata noului model,* o armată cu caracter popular și revoluționar. Ca să acopere cheltuielile pentru război, Parlamentul a confiscat pămînturile partizanilor regelui și le-a vîndut burgheziei și noii nobilimi. Astfel, acestea au ajuns stăpîne pe mari suprafețe de pămînt. În trei mari bătălii, Cromwell cu armata lui l-a înfrînt pe rege. În ultima, la *Preston* (1648), Carol I a fost luat prizonier. Judecat ca trădător, a fost condamnat la moarte și decapitat (ianuarie 1649).

Republica și Protectoratul lui Cromwell. Cu ajutorul soldaților, Cromwell a scos din Parlament pe toți adversarii lui și a proclamat *Republica.*

Vrînd să întărească tot mai mult puterea burgheziei și a noii nobilimi, el a luat aspre măsuri, atît împotriva regaliștilor care căutau să readucă vechiul regim, cît și împotriva maselor populare, care urmăreau să adîncească revoluția și să capete și ele drepturi și libertăți. Cînd a văzut că, din pricina dificultăților economice, nemulțumirile poporului cresc, Cromwell a instaurat *dictatura militară.* În posturile de conducere a pus mai ales ofițeri. A dizolvat Parlamentul cel lung (1649) și a ales altul. Acesta i-a dat lui Cromwell titlul de *lord protector.*

OLIVER CROMWELL. Figură aspră şi severă, caracter dîrz, hotărît, energic.

Cît a condus statul englez, Cromwell a dat multe legi, care au ajutat dezvoltarea economiei capitaliste în Anglia. Cea mai de seamă a fost *Actul de navigaţie* (1651), prin care corăbiile străine aveau voie să aducă în porturile engleze numai mărfuri fabricate în ţările lor. Toate celelalte trebuiau aduse numai pe corăbii engleze. Actul de navigaţie lovea în flota spaniolă, portugheză, franceză, dar mai ales în cea olandeză, pe atunci *„cărăuşa mărilor"*. Ca să-şi întărească puterea, Cromwell a purtat două războaie sîngeroase cu Irlanda şi cu Scoţia, pe care le-a cucerit. De asemenea, flota engleză a susţinut grele lupte navale cu Olanda şi Spania.

Însemnătatea revoluţiei burgheze din Anglia. *Revoluţia burgheză din Anglia s-a desfăşurat sub forma unui război civil între rege, ca reprezentant al aristocraţiei, şi Parlament, reprezentant al burgheziei şi al noii nobilimi. În timpul ei, la conducere a venit o clasă nouă — burghezia; pămînturile aristocraţilor au fost confiscate; s-au dat multe libertăţi economice, sociale şi politice pentru burghezie; regalitatea a fost desfiinţată şi s-a proclamat Republica.*

Revoluţia burgheză din Anglia a însemnat un important pas înainte în lupta omenirii, pentru cucerirea libertăţilor sociale, politice, spirituale.

LECTURĂ

Împotrivindu-se la votarea unui impozit, un membru al Parlamentului englez spunea: „Cu cît regele este mai sărac, cu atît noi sîntem mai puternici".

Unul dintre ofiţerii ridicaţi din rîndul soldaţilor Armatei noului model spunea: „Părerea mea e că toţi englezii trebuie să beneficieze de legile ţării şi eu sînt ferm convins că nimeni

nu va tăgădui faptul că izvorul legilor se găseşte în popor. Şi dacă lucrurile stau aşa, atunci cum justificăm restrîngerea drepturilor electorale? Faptul că eu sînt sărac dă oare cuiva dreptul să mă asuprească?"

ÎNTREBĂRI

— Care au fost cauzele revoluţiei burgheze din Anglia?
— Ce reforme s-au înfăptuit în timpul revoluţiei şi ce importanţă au avut ele?
— De ce a instaurat Cromwell dictatura militară şi în folosul cui?

DEZVOLTAREA ANGLIEI PÎNĂ LA MIJLOCUL SECOLULUI AL XIX-lea

Moartea neaşteptată a lui Oliver Cromwell (1658) a neliniştit burghezia Rămasă fără „protector", ea se temea de revolta maselor populare. De aceea, în înţelegere cu aristocraţia, a desfiinţat republica şi a restaurat monarhia şi dinastia Stuarţilor.

Reîntoarcerea şi guvernarea Stuarţilor s-a numit în istoria Angliei — *Restauraţie.* Restauraţia în Anglia a durat din 1660 pînă în 1688. Cu toate că făgăduise să nu ia nici o măsură împotriva celor care conduseseră revoluţia, dinastia Stuarţilor a persecutat pe mulţi dintre revoluţionari şi a încercat să introducă absolutismul monarhic.

„Revoluţia glorioasă". Nemulţumit de guvernarea absolutistă a lui Iacob al II-lea Stuart, Parlamentul l-a silit pe rege să abdice şi a adus în locul său pe *Wilhelm de Orania* — conducătorul Olandei, înrudit cu Stuarţii. Încoronat sub numele de Wilhelm al III-lea, acesta a jurat să respecte *Declaraţia Drepturilor,* o constituţie prin care se stabileau drepturile şi îndatoririle poporului şi ale regelui.

Îndepărtarea Stuarţilor şi crearea unei noi monarhii, pe placul burgheziei, s-a numit în istoria Angliei *„revoluţia glorioasă"* (1688).

Parlamentul făcea legile; reprezenta deci puterea legislativă. Regele nu putea nici face, nici suspenda legile; era însă obligat doar să le aplice; reprezenta deci puterea executivă; de asemenea, nu putea încasa impozite şi nici întreţine armată fără consimţămîntul Parlamentului. Socotindu-se reprezentant al poporului, Parlamentul îngrădea şi controla puterea regelui; era mai puternic decît regele.

În secolul al XVIII-lea, guvernul a început să fie format dintre membrii Parlamentului; prin aceasta el a ajuns adevăratul conducător al statului englez. Aceasta făcea să se spună că în Anglia poporul era suveran. Dar, deputaţii se alegeau doar dintre bogaţi: din burghezie şi noua nobilime. Săracii, muncitorii nici nu aveau drept de vot. Astfel, Anglia a devenit o *monarhie constituţională parlamentară,* în care stăpîneau şi conduceau doar cei bogaţi, grupaţi în două partide: *tory* şi *whigy.*

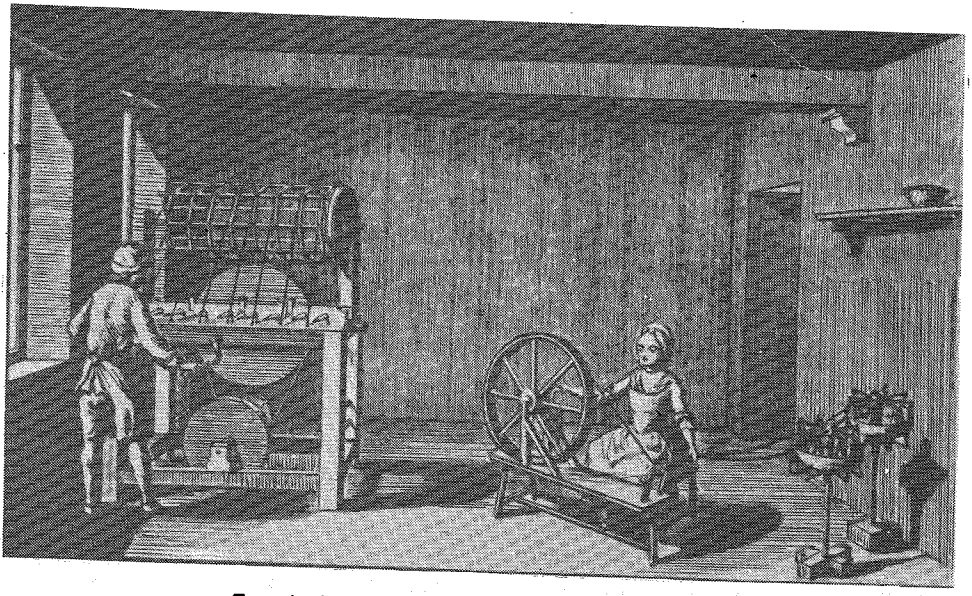

Torsul și depănatul lînii într-o manufactură.

Dezvoltarea capitalismului; revoluția industrială. Ca urmare a revoluției, economia Angliei s-a transformat. În primul rînd s-a dezvoltat industria, îndeosebi industria textilă, prin folosirea mașinilor de țesut și de tors. Tot acum, *James Watt* a inventat mașina cu abur. Cu ajutorul mașinilor englezii au putut fabrica mărfuri mai multe, mai repede și mai ieftine. În locul manufacturilor s-au construit fabrici și uzine. Avînd tot mai

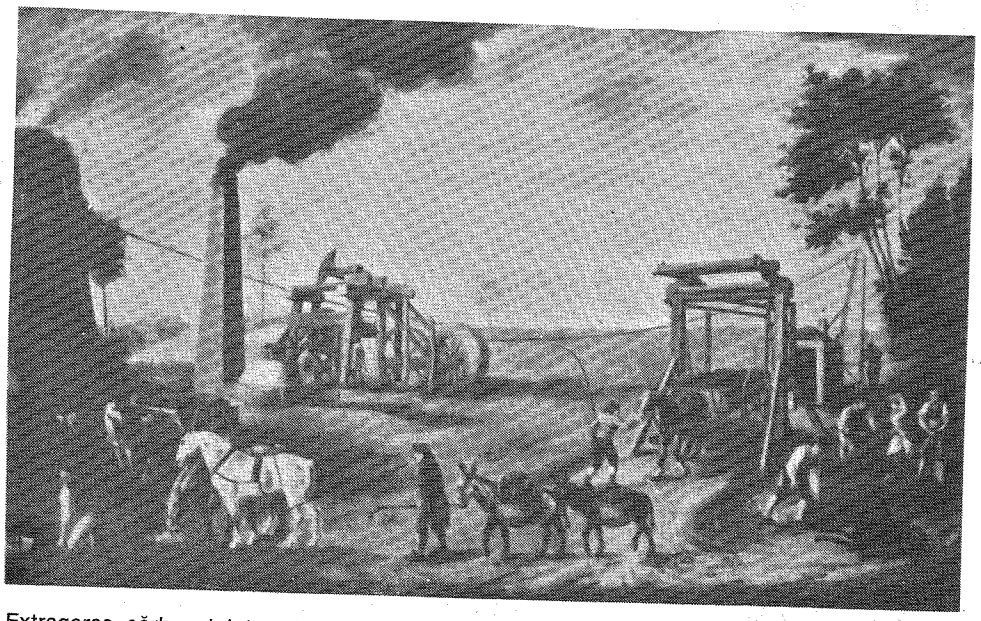

Extragerea cărbunelui la sfîrșitul secolului al XVIII-lea în Anglia; sînt folosite mașinile cu aburi.

multe mărfuri ce trebuiau transportate în alte ţări pentru a fi vîndute, şi-au sporit flota. Asemenea dezvoltare industrială a fost cu putinţă pentru că Anglia avea: a) materii prime — fier, cărbune, lînă; b) mulţi bani proveniţi din comerţ şi din exploatarea coloniilor; c) mînă de lucru ieftină, rezultată din forţa de muncă a ţăranilor alungaţi de pe pămînturile lor; d) o bună piaţă internă şi e) o numeroasă flotă comercială ca să transporte mărfurile ei oriunde pe glob. Anglia a devenit cea mai bogată ţară din acel timp.

Marea prefacere şi dezvoltare a industriei prin folosirea maşinilor s-a numit revoluţia industrială. Anglia a fost prima ţară care a înfăptuit această revoluţie.

Una dintre urmările cele mai însemnate ale revoluţiei industriale a fost formarea *proletariatului industrial.* Societatea modernă engleză s-a împărţit în două clase distincte şi potrivnice: burghezia şi proletariatul sau clasa muncitoare.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea Anglia şi-a desăvîrşit *revoluţia industrială.* Maşinile jucau un rol tot mai mare în producţia industrială. Ca să poată construi maşini tot mai numeroase, englezii au dezvoltat foarte mult industria metalurgică. Mărfurile engleze se cumpărau pe tot globul. De aceea i s-a zis «atelierul lumii».

Începînd din 1829, Anglia a construit prima cale ferată din lume; în 1848 ajunsese să aibă aproape 6 000 km de cale ferată, mai mult ca orice ţară.

Tot acum, în flota engleză, în locul pînzelor s-a introdus motorul cu aburi. Folosirea motoarelor a impus construirea vapoarelor mari, metalice. Construirea căilor ferate şi a vapoarelor au revoluţionat atunci

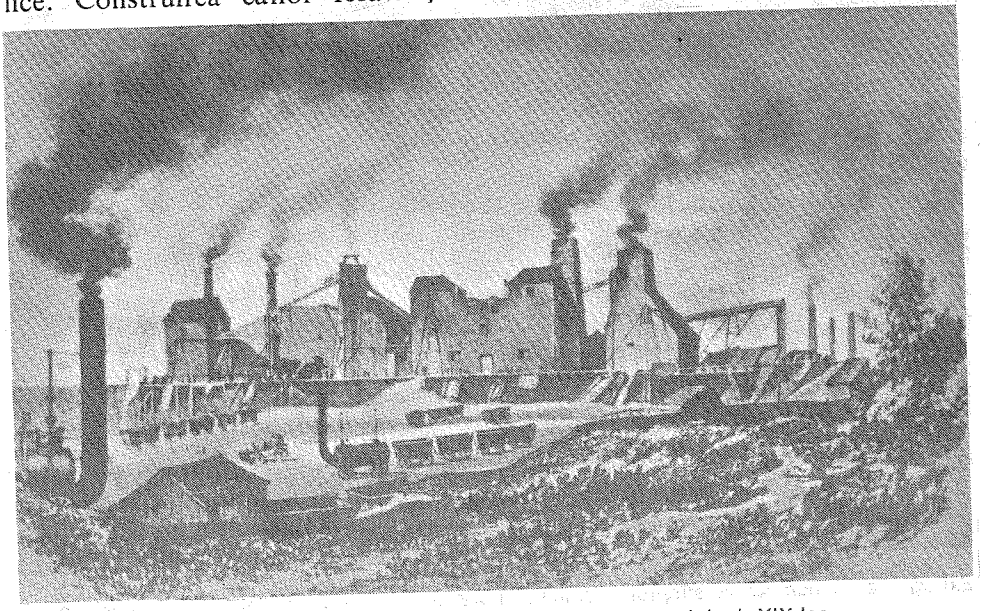

O fabrică pentru prelucrarea cărbunelui în secolul al XIX-lea.

transporturile pe glob. Şi producţia agrară a crescut mult în Anglia. Dar pentru că populaţia, mereu mai numeroasă, era ocupată mai ales în industrie, englezii aduceau din colonii cantităţi din ce în ce mai mari de cereale pentru hrana populaţiei. Odată cu dezvoltarea industriei s-a întărit burghezia şi a sporit foarte mult numărul muncitorilor.

Viaţa politică. Din 1707, unindu-se cu Scoţia, Anglia s-a numit *Regatul Unit al Marii Britanii.*

Cei, mai de seamă oameni politici englezi din secolul al XVIII-lea au fost *William-Pitt-senior* şi *William-Pitt-junior.* Primul a organizat mai bine Anglia, iar al doilea a condus ţara în timpul unui lung şi greu război cu Franţa şi cu alte state din Europa.

Dintre regii Angliei din această vreme, cea mai însemnată a fost regina Victoria (1837—1901). În istoria Angliei, domnia ei foarte lungă şi bogată în evenimente s-a numit «era victoriană». Dar conducerea statului se afla în mîna guvernului şi a Parlamentului. Şi cum în Parlament îşi trimitea reprezentanţi numai burghezia bogată, aceasta conducea şi stăpînea de fapt ţara.

Muncitorii şi săracii nu aveau drept de vot. Unele localităţi mici trimiteau în Parlament mai mulţi deputaţi decît multe oraşe noi, de zeci de ori mai mari. De aceea, poporul englez cerea *reforma electorală.* Muncitorii, prost plătiţi, rău hrăniţi, fără locuinţe, ameninţaţi de şomaj, luptau cu energie pentru îmbunătăţirea condiţiilor de trai şi pentru drepturi politice. Ei organizau mari demonstraţii împotriva patronilor şi, împreună cu mica burghezie, luptau pentru modificarea legii electorale. Cu mare greutate, Parlamentul englez a votat *legea electorală din 1832.* Prin această lege se lărgea dreptul la vot, acordîndu-li-se locuri de deputat tuturor oraşelor cu populaţie numeroasă.

Formarea imperiului colonial englez. Aplicînd actul de navigaţie, Anglia şi-a construit un număr mare de vase maritime. Cu timpul, învingînd flota Spaniei, a Franţei şi a Olandei, a devenit stăpîna mărilor. Totodată, a ocupat numeroase şi bogate colonii: 13 state-colonii pe ţărmul atlantic al Americii de Nord, Jamaica şi alte insule din Golful Mexic, apoi Gibraltarul (1713), Canada (1763) etc. Tot în secolul al XVIII-lea, Anglia a început cucerirea Indiei, care a devenit cea mai valoroasă colonie engleză, i se spunea *«perla coroanei britanice».* Sute de milioane de indieni munceau pentru stăpînii englezi. Tot acum, guvernul şi burghezia engleză au început pătrunderea în China. Din colonii, englezii luau materii prime ieftine şi vindeau mărfuri fabricate în Anglia. Realizau astfel cîştiguri imense din exploatarea sîngeroasă a popoarelor supuse în aceste colonii.

Desăvîrşirea revoluţiei industriale, formarea întinsului imperiu colonial, extinderea comerţului, a flotei şi a băncilor peste tot globul au făcut din Anglia cea mai mare putere economică şi politică a lumii de la jumătatea secolului al XIX-lea.

LECTURĂ

Din „Declaraţia drepturilor" (1689): *Camera Lorzilor şi a Comunelor (Parlamentul), reprezentînd naţiunea, declară că susţin* „vechile lor drepturi şi libertăţi":

1. Că puterea de a suspenda executarea legilor de către autoritatea regală, fără consimţămîntul Parlamentului, e potrivnică legilor. (...)

4. Că orice încasare de bani pentru folosul Coroanei, fără ca ea să fie acordată de Parlament, e potrivnică legii (...).

6. Că a recruta și a întreține o armată în regat, în timp de pace, fără consimțămîntul Parlamentului, e un fapt potrivnic legii (...).

8. Că alegerile de deputați în Parlament trebuie să fie libere.

Filozoful francez Montesquieu (1689—1755), comparînd regimul politic francez cu cel englez, scria: „Anglia este în prezent cea mai liberă țară din cîte sînt pe lume...: o numesc liberă, pentru că regele n-are putere de a face absolut nici un fel de nedreptate, întrucît puterea lui e controlată și mărginită de lege".

Istoricul francez Jules Michelet arăta că: „Anglia e construită pe un munte de cărbune și de fier".

Ce legătură are această constatare cu lecția noastră?

ÎNTREBĂRI

— Ce se înțelege prin restaurație?
— Dar prin „revoluția glorioasă"?
— Ce este revoluția industrială și ce urmări a avut ea?
— De ce Anglia s-a numit în această perioadă „atelierul lumii"?

MONARHIILE ABSOLUTISTE DIN EUROPA ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVII-lea ȘI ÎN SECOLUL AL XVIII-lea

FRANȚA; LUDOVIC AL XIV-lea

Victorioasă în războiul de 30 de ani, Franța a exercitat în tot veacul al XVII-lea o adevărată hegemonie în Europa. Aceasta se datora puterii economice, organizării militare și unor valoroși oameni politici ca: *Jules Mazarin, Jean Baptiste Colbert* și regele *Ludovic al XIV-lea.*

Apogeul monarhiei absolutiste franceze. După moartea lui Ludovic al XIII-lea, fiul său fiind minor, conducerea a luat-o cardinalul *Mazarin* (1643). Acesta a înfrînt răscoalele aristocraților (așa-numitele „fronde") și a pregătit pentru tînărul rege condițiile unei domnii absolutiste.

Ludovic al XIV-lea și-a început domnia în 1661, după moartea lui Mazarin și a condus pînă în 1715. Bun organizator, cult, talentat om politic, ambițios, iubitor de lux și de glorie a urmărit să mărească Franța și să-i sporească puterea și gloria. Se credea *„rege de drept divin"*. Dispunea, după voie, de viața supușilor săi. Gîndirea lui politică se cuprindea în formula: *„Statul sînt eu"*.

De fapt, nesocotind voința poporului, regele conducea în numele nobilimii. *Statul francez era o monarhie feudală absolutistă.*

Urmărind să ajungă cel mai strălucit monarh al vremii, Ludovic al XIV-lea a pus să se construiască la *Versailles* un adevărat oraș de palate și castele. Aici a adunat marea nobilime, căreia i-a dat slujbe fără importanță: să asiste la „sculare", la „masa", la „plimba-

rea" sau la „culcarea" regelui. Aceste momente obişnuite din viaţa oricărui om se săvîrşeau la Versailles cu un ceremonial precis, obligatoriu, cu măreţie, fast şi lux. Astfel s-a format „cultul majestăţii regale". Curtea din Versailles era cea mai strălucită curte regală din Europa.

LUDOVIC AL XIV-lea, supranumit „regele soare".

Reformele lui Colbert. Ca să poată domni după dorinţa sa, Ludovic al XIV-lea şi-a ales ajutoare dintre oamenii care îi îndeplineau poruncile fără cîrtire. Cu ajutorul lor a întărit mult monarhia franceză.

Cel mai de seamă colaborator al lui Ludovic al XIV-lea a fost *Colbert,* fiul unui negustor de postav. Foarte priceput, stăruitor, credincios şi supus, *„boul de muncă al regelui",* cum îi spuneau aristocraţii, s-a ocupat de finanţe, de industrie, de comerţ, de colonii, de marină, de dezvoltarea artelor.

Ca să procure banii necesari pentru curte şi pentru armată, ca să întărească statul feudal, Colbert a făcut, cu învoirea lui Ludovic al XIV-lea, o serie de reforme: a stabilit un buget, cuprinzînd veniturile şi cheltuielile statului; a dezvoltat industria, înfiinţînd multe manufacturi unde se fabricau îndeosebi obiecte de lux pentru curtea regală şi pentru nobilime: postavuri fine, catifele, mătăsuri, tapiserii (goblenuri), oglinzi, mobile de lux,

Aratul şi semănatul în Franţa (secolul al XVIII-lea).

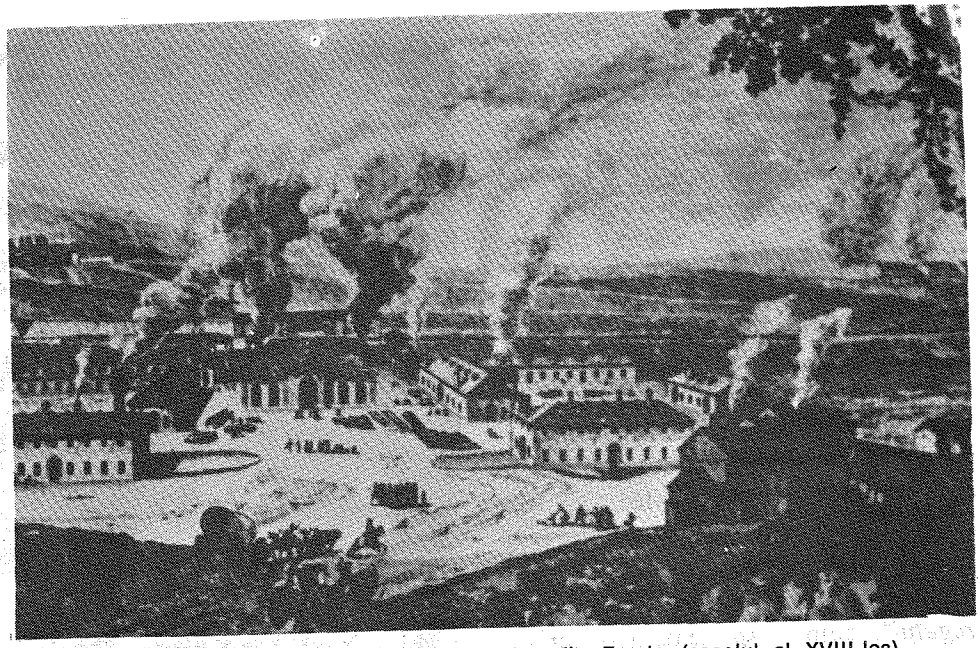

CREUZOT — centrul industriei metalurgice din Franța (secolul al XVIII-lea).

obiecte de artă; s-a dezvoltat comerțul; s-au îmbunătățit căile de comunicație; a construit numeroase corăbii și a modernizat porturile: Marsilia, Toulon, Brest, Bordeaux; a întemeiat mai multe companii comerciale maritime, care transportau mărfurile franceze și aduceau din alte țări, și mai ales din colonii, mirodenii, zahăr, fructe, metale prețioase.

PALATUL DIN VERSAILLES, construit în timpul lui Ludovic al XIV-lea.

Atît industria cît şi comerţul au fost foarte amănunţit şi sever organizate. Cine nu respecta regulile de fabricaţie ori de vînzare era aspru pedepsit.

În agricultură, pe lîngă cereale şi păşuni, s-au extins culturile de in, cînepă, tutun, viţă-de-vie, aşa după cum cultivau dudul necesar pentru creşterea viermilor de mătase.

Reformele lui Colbert au făcut din Franţa una din ţările bogate ale lumii de atunci.

Viaţa poporului. Dar de fapt aceste reforme au contribuit prea puţin la îmbunătăţirea vieţii poporului. Ludovic al XIV-lea a folosit bogăţia ţării pentru întreţinerea armatei, pentru a înfrumuseţa construcţiile din Versailles, pentru luxul de la Curte, pentru întărirea puterii regale. După moartea lui Colbert, ca să poată scoate şi mai mulţi bani, el a sporit mereu impozitele. Cu toate că munceau din zori pînă în noapte, oamenii din popor trăiau greu. Locuiau în case proaste. Se îmbrăcau în straie mizerabile, iar foametea îi chinuia zilnic. Regele Ludovic al XIV-lea a făcut o mare greşeală persecutînd pe protestanţi. Aceştia au fugit din Franţa, lipsind ţara de zeci de mii de oameni harnici, buni meşteşugari şi soldaţi. Era firesc ca atît ţăranii, cît şi orăşenii săraci să se răscoale. Cea mai mare răscoală a fost cea a ţăranilor din centrul Franţei, numită *răscoala cămăşarilor* (1702—1705).

Războaiele pentru dominaţia europeană şi pentru colonii. Ludovic al XIV-lea a căutat să cucerească noi teritorii, să întindă Franţa la *„graniţele naturale"*, adică pînă la ţărmul mărilor, la munţii Pirinei şi Alpi, iar spre răsărit, pînă la fluviul Rin. Pentru aceasta a purtat, între 1667 şi 1714, războaie cu Spania, Olanda, Anglia şi cu Imperiul german. Prin *pacea de la Utrecht* (1713), Filip de Anjou, nepotul lui Ludovic al XIV-lea, a fost recunoscut rege al Spaniei. Dinastia de Bourbon a înlocuit în această ţară dinastia de Habsburg.

Totodată, căutînd să ocupe şi colonii, Franţa a luat în stăpînire valea fluviului Mississippi din America de Nord, teritoriu numit *Louisiana*.

Unii istorici l-au numit pe Ludovic al XIV-lea *„regele soare"*, iar epoca lui *„epoca de aur"*. Dar cheltuielile mari, luxul de la curte şi mai ales războaiele lungi şi grele au sărăcit ţara şi au sporit nemulţumirile maselor populare.

Criza regimului feudal absolutist în Franţa. Urmaşul său, *Ludovic al XV-lea* (1715—1774), a fost un monarh leneş, dornic doar de petreceri şi lux. Celor care îi atrăgeau atenţia că duce ţara de rîpă, le răspundea: *„după mine, potopul"*. În timpul său, Franţa s-a amestecat în trei războaie, purtate pe uscat şi pe mare. Înfrîntă, ea a pierdut prestigiul şi o colonie foarte importantă, Canada, pe care au ocupat-o englezii, în urma *păcii de la Paris* (1763).

Risipa de la curtea regală, corupţia clasei conducătoare, exploatarea nemiloasă a poporului, rămînerea în urmă a economiei au făcut ca regi-

mul feudal absolutist din Franţa să intre într-o perioadă de criză, care-l va duce la prăbuşire.

În secolul al XVIII-lea, în Franţa au trăit scriitori şi filozofi vestiţi. Cei mai străluciţi au fost: *Voltaire, Montesquieu* şi *Jean Jacques Rousseau.* În operele lor, ei criticau orînduirea feudală, condamnau absolutismul regal şi propuneau îndreptarea lucrurilor prin legi bune ori prin revoluţie.

Scrierile lor au revoluţionat gîndirea vremii şi au influenţat pe despoţii luminaţi în politica lor de reformare a ţărilor. Dar, mai ales, au înrîurit gîndirea tineretului revoluţionar. De aceea, vremea lor se mai numeşte şi *iluminism* sau *epoca luminilor.*

LECTURĂ

Îndată după moartea lui Colbert, criza economică a reapărut. În 1686 scriitorul La Bruyère nota: „Se văd unele animale sălbatice..., răspîndite pe cîmp, negre, livide şi arse de soare, aplecate asupra pămîntului pe care-l sapă şi pe care-l lucrează cu o stăruinţă de neînfrînt; au glas articulat, şi cînd se ridică în picioare arată că au înfăţişare omenească, şi în adevăr sînt oameni. Noaptea se retrag în colibe, unde se hrănesc cu pîine neagră, cu apă şi rădăcini; ei scutesc pe ceilalţi oameni de osteneala de a semăna, de a ara şi de a culege ca să trăiască şi merită să nu fie lipsiţi de pîinea pe care au semănat-o".

În 1694, un alt scriitor arăta lui Ludovic al XIV-lea: „Popoarele voastre, pe care s-ar cuveni să le iubiţi ca pe copiii voştri, şi care pînă acum au dovedit atîta dragoste pentru dumneavoastră, mor de foame. Cultivarea pămîntului a fost aproape părăsită, oraşele, cîmpiile se depopulează; toate meşteşugurile încezesc şi nu mai hrănesc pe cei care le îndeplinesc. Întregul comerţ este nimicit. Prin urmare, domnia voastră a distrus producţia din interiorul statului vostru, ca să faceţi şi ca să apăraţi zadarnice cuceriri din afară. În loc să smulgeţi bani de la acest popor sărman, ar trebui să-l miluiţi şi să-l hrăniţi. Franţa nu-i decît un mare spital trist şi fără hrană".

ÎNTREBĂRI

— Care sînt caracteristicile monarhiei absolutiste franceze?
— Ce urmări au avut reformele înfăptuite de Colbert?
— Citiţi cu atenţie lectura şi textul lecţiei şi spuneţi: care sînt cauzele decăderii Franţei feudale?

MONARHIA HABSBURGICĂ ÎN VREMEA MARIEI TEREZA ŞI A LUI IOSIF AL II-lea

Războiul de 30 de ani a pustiit teritoriul Imperiului romano-german şi l-a dezmembrat în numeroase state. Dintre acestea, două: *Austria* şi *Prusia* s-au refăcut mai repede şi s-au ridicat deasupra celorlalte.

Austria era condusă de împăraţi din dinastia de *Habsburg,* care erau şi regi în Cehia şi suzerani peste mai multe state germane şi chiar italiene. De aceea teritoriile stăpînite de ei le numim *Monarhia habsburgică* sau *Imperiul habsburgic.*